

Бібліотечний форум:

історія, теорія і практика

Науковий, інформаційний щоквартальний журнал

Засновник – фізична особа
Башун Олена Володимирівна
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 21735 -11635 Р
від 21.12.2015
Заснований у грудні 2015 року,
м. Київ

Головний редактор
Олена Башун, канд. пед. наук

Звертайтеся до редакції:

вул. Бакинська, б. 37, к. 321,
м. Київ, 04086
067-625-36-52, 066-840-97-83
e-mail: olenabashun@gmail.com
Сайт журналу:
<http://www.libraryforum.info>

Журнал

“Бібліотечний форум: історія, теорія і практика”

Передплатний індекс **09923**
Передплатити журнал на CD, online,
off-line можна безпосередньо в
редакції
ISSN 2518-7341

Відповідальність за точність
поданих фактів, цитат, цифр
та прізвищ несуть автори
матеріалів.

Редакція залишає за собою
право літературного редагування
і скорочення статей.

Рукописні матеріали не рецензуються
і не повертаються.

Редакція не завжди поділяє
думку авторів.

За зміст інформаційних
повідомлень редакція відповідальності
не несе.

У разі передруку посилання на
журнал

«Бібліотечний форум: історія, теорія і
практика» обов'язкове.

© Бібліотечний форум: історія, теорія і практика

Інформаційний партнер
журналу –

Українська бібліотечна
асоціація

З	Законодавство в галузі культури	
М	Пінчук Ю. Новий закон про авторське право в Україні. Що в ньому стосується бібліотек?.....	2
І	Науково-дослідна робота бібліотек	
С	Охріменко М. Вивчення книжкових уподобань користувачів публічних бібліотек Кіровоградської області у період воєнного часу (соціологічне дослідження).....	5
Т	Інтернет-технології в бібліотеках	
З	Кутканич М. Репозитарій як один із компонентів відкритої науки у закладі вищої освіти.....	8
М	Лугова Л. Бібліотечний «Оскар» знову у Львові.....	12
І	Шевченко О. Якісний контент, час і просування: як популяризувати подкасти в бібліотеці.....	14
С	Бібліотечно-бібліографічні ресурси бібліотек	
Т	Туровська Л., Гончаренко М. Актуалізація універсального підсобного фонду Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського в контексті збройної агресії російської федерації проти України.....	16
З	Бібліотечно-бібліографічне обслуговування	
М	Крижановська Н. «Мандрівний хаб стійкості» на Херсонщині.....	18
І	Полянська Н., Дмитрієва О. Із Шевченковим ім'ям. Внесок відділу «Україніка» ім. Т. Г. Шевченка Харківської державної наукової бібліотеки ім. В. Г. Короленка у вшанування пам'яті Кобзаря.....	20
С	Юрчишина О. Формування національної ідентичності та патріотизму шляхом популяризації краєзнавчих інформаційних ресурсів.....	24
Т	Мережа бібліотек	
З	Літашова А. Мандрівна бібліотека: досвід виживання і життя Луганської обласної універсальної наукової бібліотеки.....	28
М	Фетько О. Наукометрія як засіб оцінювання наукових здобутків вчених Ужгородського національного університету.....	30
І	Досвід зарубіжних країн	
С	Юхневич Л., Сидоренко Л. Клайпедська бібліотека – тримаємо стрій, наближаємо Перемогу.....	33
Т	Історичні розвідки бібліотек	
З	Козоріз В. Роль Золотоніського земства в розвитку бібліотечної справи.....	35
М	Нікітіна А. Книжкові присвяти українським гетьманам з фондів українських інституцій.....	44
І	Соколов В. Науково-дослідна робота у провідних бібліотеках України 1920–1930-х рр.....	46
С	Ювілеї бібліотек	
Т	Гуріна Л. Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського: в майбутнє – разом!.....	56
З	Вітаємо ювіляра	
М	Сєдих В., Коржик Н. Шлях до вершин: до ювілею професорки А. А. Соляник.....	58
І	Літературна сторінка	
С	Чегринєць М. З пораненого Харкова.....	63

Наукометрія як засіб оцінювання наукових здобутків вчених Ужгородського національного університету

У статті досліджується аналітика бібліометричних показників вчених Ужгородського національного університету та ролі наукової бібліотеки у популяризації публікаційної активності вчених вишу, з метою підвищення вебметричного рейтингу університету. Висвітлюється досвід на вплив бібліотечної аналітики щодо продуктивності та підняття ступеня розповсюдження досліджень в академічній громаді.

На вимогу сьогодення заклади вищої освіти (ЗВО) України стрімкими кроками прямують в об'єктивний і «прискіпливий» світ наукометричної реальності. Україна активно розвиває інфраструктуру для збору та аналізу наукометричних даних. Це включає створення національних баз даних, систем відкритого доступу до наукових публікацій, інституційних репозитаріїв та інших інструментів для оцінки наукової продуктивності. З метою збільшення кількості наукових публікацій українські науковці активно публікують свої дослідження в наукових журналах та матеріалах конференцій, які індексуються на наукометричних платформах. Університети та наукові організації в Україні все більше використовують наукометричні показники для оцінки наукової діяльності своїх внутрішніх структур. Це допомагає визначити сильні й слабкі сторони та розробити стратегії для покращення наукових досягнень.

Застосування наукометричних показників у визначенні наукової діяльності впливає на прийняття рішень щодо фінансування, кар'єрного росту вчених та розподілу ресурсів для наукових досліджень.

Великого значення для науковців набули вимоги Міністерства освіти та науки України щодо актив-

ності публікування в найрейтинговіших електронних базах Scopus, Web of Science та Google Scholar. Аналітичні інструменти платформ дають можливість відстежити кількість цитувань праць науковців та, відповідно, визначити їх індекс Гірша, а сумарний показник науковців стає індексом Гірша установи, яку вони представляють.

Аналітика бібліометричних показників у Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет» (надалі ДВНЗ «УжНУ») постійно зростає. До прикладу, порівняльний аналіз кількості публікацій науковців УжНУ підтверджує підняття їх показників росту в наукометричній базі Scopus: у 2017 році вона становила 119 документів, у 2018 році – 157 документів, у 2022 році – 294 документи, у 2023 році – 327 документів.

Ужгородський національний університет посідає гідне місце серед класичних університетів України. За результатами консолідованого рейтингу закладів вищої освіти України, складеним інформаційним освітнім ресурсом osvita.ua, у 2023 р. ДВНЗ «УжНУ» отримав 10 місце, а в ТОП рейтингу «Найкращі класичні університети України – 8 місце [4].

За аналітикою бібліометрики української науки, яку проводить Національна бібліотека України

**Олеся
Фетько,**

завідувачка сектору
Наукової бібліотеки
Ужгородського
національного
університету

імені В. І. Вернадського, Ужгородський національний університет знаходиться в ТОПі 10 установ за кількістю бібліометричних портретів учених, за наукометричними показниками в рейтингованій базі Scopus посідає 3 місце, а за показниками Google Scholar – 2 місце [7]. Важливими для аналізу також є позиції України в рейтингу Global Innovation Index, який комплексно оцінює інноваційну спроможність держави за 7 напрямками та понад 80 головними індикаторами [5].

Ще одним із вагомих показників є рейтинг – National H-index Ranking, до якого увійшли 434 наукові установи України. Ужгородський національний університет посідає 42 місце [10].

Для кожної наукової організації визначено ТОП 1 000 науковців найкращих дослідників, афілійованих з нею. Оцінювання рейтингу базується на науковій продуктивності вченого, в основу якого закладено консолідований показник індексу Гірша з відкритих джерел та баз даних (Scopus, Web of Science, Google Scholar).

На кінець 2023 року показник індексу Гірша в Scopus Ужгородського національного університету складає – 49, у базі Web of Science – 48 та Google Scholar – 111 [8].

Наукометричні показники університету відображають його науковий вплив, продуктивність та ступінь розповсюдження досліджень в академічній спільноті. Ці показники можуть бути корисними для оцінки наукової діяльності університету, порівняння з іншими навчальними закладами та визначення його місця у світовій науковій спільноті.

Важливо забезпечити чесні, об'єктивні та прозорі процедури оцінювання, щоб забезпечити розвиток якісної наукової діяльності та стимулювати досягнення вчених. Основні методи оцінювання наукових досягнень вчених включають: публікації (кількість публікацій, наявних у журналах з високим імпаکت-фактором, авторські публікації, участь в міжнародних дослідницьких проєктах тощо); цитування (використання метрик цитування, таких як h-індекс (індекс Гірша), може допомогти оцінити вплив наукових

досліджень вчених); участь вчених у наукових проєктах та грантах; патенти та комерціалізація; викладацька діяльність.

Сьогодні науковець усвідомлює, що наукові публікації є не тільки формальною вимогою для отримання наукових ступенів та вчених звань, а також базовим показником, що відображає наукову ціль бути помітними, а отже цитованими. А для цього важливими є якість публікації, актуальність тематики, а також рейтинг видання, в якому вона надрукована. Тому найпростішим шляхом є розміщення наукових публікацій у міжнародних авторитетних виданнях, що входять до наукометричних баз [9, с. 235–236].

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету є надійним партнером для університету. Акценти університетської бібліотеки направлені на популяризацію ідей відкритого доступу, побудову загальнодоступних архівів наукової інформації, підвищення вебметричного рейтингу університету. Бібліотека УжНУ у своїй структурі має спеціальний відділ – Центр наукометрії та інформаційної підтримки освіти та досліджень (надалі Центр наукометрії), який здійснює аналітику проведення досліджень в галузі наукової комунікації, відкритого доступу, наукометрії та бібліометрії, поширення інформації про наукові дослідження в ДВНЗ «УжНУ». Основним завданням Центру наукометрії є популяризація напрацювань вчених вишу, підвищення їх цитованості та впровадження інноваційних застосунків цифрової комунікації.

Бібліотека університету працює в напрямку моніторингу аналітики щодо оцінки наукових досліджень науковців УжНУ, з урахуванням відомостей наукометричних баз даних та платформ Scopus, Web of Science та Google Scholar.

На особливу увагу заслуговують власно створені бібліотекою електронні ресурси: найпопулярнішим для науковців університету стала рубрика «Бібліометричні профілі науковців університету», яка дозволяє бачити присутність кожного вченого університету в наукометричних базах, відкриває

доступ до інформації про конкретну статтю, а у випадку відкритого доступу до журналу і повний текст статті; «Бібліометрика науки ДВНЗ «УжНУ», в ній представлені рейтинги науковців вишу за категоріями (інститут, факультет, кафедра). Такий моніторинг дає можливість бачити динаміку розвитку університетської науки та її найвпливовіших дослідників [2, с. 10].

Центр наукометрії Наукової бібліотеки Ужгородського університету здійснює консультаційну роботу із професорсько-викладацьким складом, проводить постійний моніторинг за наукометричними показниками, надає допомогу науковцям у створенні та упорядкуванні авторських профілів у БД Scopus, Web of Science, Google Scholar та реєстрах ідентифікаторів автора Researcher ID та ORCID.

Також в обов'язки роботи Центру наукометрії входить коригування та вивірення ідентичності текстів статей, інформації про авторів та афіліації, додавання «загублених» статей, об'єднання декількох профілів одного автора. Щомісячно працівниками центру готується звіт та оприлюднюється про проіндексовані досягнення вчених у найрейтинговіших наукометричних базах світу. Центром наукометрії постійно здійснюється оновлення інформації про наукометричні показники на сайті бібліотеки університету.

Бібліотека активно співпрацює з Атестаційною комісією ДВНЗ «УжНУ». У відповідних вимогах до атестаційних та конкурсних справ науково-педагогічних працівників університету зазначено, що для проходження конкурсної справи науковою бібліотекою закладу освіти готується відповідна довідка про навчальні та наукові напрацювання автора за останні 5 років. Центром наукометрії здійснюється підбір та перевірка інформації про праці вчених: наявності підручників, монографій, методичних посібників, статей у наукометричних базах Scopus та Web of Science, в Index Copernicus.

Наукова бібліотека Ужгородського національного університету має доступ до антиплагіатних програм. Повноваження перевірки

наявності текстових збігів та запозичень покладені на Центр наукометрії. На сайті бібліотеки УжНУ, у відкритому доступі представлені онлайн-послуги установи, серед яких – «Перевірка на плагіат» (усі студенти та науковці УжНУ мають можливість надсилати наукові роботи на вказану електронну адресу, а результати перевірки текстових запозичень від центру надсилаються протягом доби у формі «Звіту подібності» [1, с. 41].

Центр наукометрії в Науковій бібліотеці УжНУ став важливим ресурсом для підтримки наукових досліджень та розвитку університетської наукової спільноти. Його діяльність може сприяти покращенню якості наукових досліджень та допомогти визначити вплив університету в науковому світі.

Університетська бібліотека сьогодні сприяє підвищенню рейтингу закладу вищої освіти та формуванню бренду вченого. Для якісного збору та представлення інформації про напруження вченого, бібліотека підвищує свій інформаційний рівень і є постійним учасником різноманітних вебінарів на тему наукометрії. Кожен науковий співробітник університету у вільному доступі може переглянути

бібліометричні профілі вчених університету на сайті бібліотеки, свій особистий рейтинг, рейтинг колег, прослідкувати зміни в публікаційній діяльності.

Книгозбірня УжНУ є ключовим центром для забезпечення інформаційних потреб студентів, викладачів, науковців та інших працівників університету. Вона забезпечує доступ до різноманітних джерел інформації, ресурсів та послуг для підтримки академічної діяльності та досліджень.

Глобальний підхід до досліджень стикається з певною проблемою, а саме: з ідентичністю вченого у науковому світі, що активно впливає на визнання його дослідницького внеску у свою сферу; на конкурентне фінансування; позиції та можливості співпраці. Концепція діяльності бібліотеки закладу вищої освіти вбачається у напрямі інформаційно-аналітичного моніторингу та бібліометричного аналізу системи документальних комунікацій університету, створення передумов для представлення науковців у міжнародних реферативних базах і пошукових системах (Scopus, Web of Science, Google Scholar та ін.), сприяння впровадженню наукових періодичних видань до міжнарод-

них баз даних тощо [3, с. 24].

При формуванні моделі сучасної бібліотеки рейтингу закладу вищої освіти, персонал книгозбірні має бути першим у створенні інформаційного середовища, пропонувати нові бібліотечні послуги та продукти, переорієнтуватися на обслуговування не читача загалом, а конкретного відвідувача, бути партнером науковця університету, сприяти підвищенню значущості бібліотеки та рейтингу наукової діяльності університету [6, с. 213].

Висновки. Ужгородський національний університет – провідний заклад вищої освіти України, один із успішних освітніх закладів, рейтинг якого підтверджується високими надійними показниками оцінки наукової продуктивності вчених. Книгозбірня УжНУ є надійним партнером університету щодо підтримки та популяризації наукометричних показників вчених вишу. Вона є не лише консультативним центром з надання допомоги вчених, а й активно підтримує аналіз наукометричних характеристик науковців університету, популяризуючи їх рейтингові позиції.

Список використаної літератури

1. Ігнатюк М. Визначення академічної доброчесності в системі оцінювання навчального процесу у вищих навчальних закладах / М. Ігнатюк, Г. Смірнова // Нова модель інформаційного образу бібліотеки: зміна традиційного сприйняття її призначення та функцій : матеріали III наук.-практ. інтернет-конф. (Ужгород, 21 жовтня 2021 р.) / редкол.: М. М. Медведь, В. В. Воробець, Л. О. Мельник та ін. ; ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», Наук. б-ка. – Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2021. – С. 37–47.
2. Медведь М. М. Роль бібліотеки в інформетричних дослідженнях: на прикладі роботи наукової бібліотеки Ужгородського університету / М. М. Медведь // Тенденції розвитку медичних бібліотек України і виклики сучасного інформаційного суспільства : матеріали XX-ї ювілейної міжнар. наук.-практ. конф. (19–20 трав. 2021 р., м. Ужгород) / ред. кол.: Т. А. Остапенко, Н. М. Бортнік, О. М. Кірішева, С. М. Науменко ; Нац. наук. мед. б-ка України, Наук. б-ка Ужгор. нац. ун-ту. – Київ, 2021. – С. 10–11.
3. Назаровець М. Служба інформаційного моніторингу як структурний підрозділ сучасної академічної бібліотеки / М. Назаровець // Вісн. Кн. палати. – 2016. – № 8. – С. 24–26.
4. Найкращі класичні університети України [Електронний ресурс]. – Вебсайт «Освіта.ua». – Режим доступу: <https://osvita.ua/vnz/rating/25713/> – Назва з екрана. – Дата звернення: 11.01.2024.
5. Науковий імідж України у світі. Стан та перспективи. Наука та метрика. [Електронний ресурс]. – Вебсайт Наука та метрика. – Режим доступу: <https://nim.media/articles/naukovy-imidzh-ukrayini-u-sviti-stan-ta-perspektivi>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 11.01.2024.
6. Смірнова А. А. Відкрита наука як базове поняття, що відображає наукову діяльність вищого навчального закладу (на прикладі Наукової бібліотеки ДВНЗ «УжНУ») / А. А. Смірнова // Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. – (Ужгород, 15–19 черв. 2020.) ; ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», Наук. б-ка. – Ужгород, 2020. – С. 203–214.
7. Топ 10 установ за кількістю бібліометричних портретів вчених. Бібліометрика української науки. [Електронний ресурс]. – Вебсайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу: <https://nbuviap.gov.ua/bpnu/index.php?page=ustanova>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 17.01.2024.
8. Ужгородський національний університет. NHR. [Електронний ресурс]. – Вебсайт NHR National H-index Ranking. – Режим доступу: <https://ua.h-index.com/uk/uzhhorod-national-university>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 15.01.2024.
9. Фетько О. В. Роль Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету у формуванні сучасного інформаційного середовища науковця / О. В. Фетько // Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій : матеріали наук.-практ. інтернет-конф. – (Ужгород, 15–19 черв. 2020.) ; ДВНЗ «Ужгор. нац. ун-т», Наук. б-ка. – Ужгород, 2020. – С. 233–239.
10. Ukrainian National H-index Ranking 2023. NHR. [Електронний ресурс]. – Вебсайт NHR National H-index Ranking. – Режим доступу: <https://ua.h-index.com/uk>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 14.01.2024.